

Насамперед, слід звернути увагу на те, що суд забезпечує докази для подальшого розгляду справи у суді. Підставою забезпечення доказів є побоювання осіб, що подача потрібних для них доказів стане згодом неможливою або ускладненою (частина перша статті 133 Цивільного процесуального кодексу). А нотаріус забезпечує докази, які можуть вважатися потенційно необхідними для вирішення (ведення) справ іншими органами, зокрема, в органах іноземних держав.

На жаль, у судовій практиці є випадки, коли судді відмовляють особам у забезпеченні доказів. Тому особа, якщо вона вважає дії суду неправомірними, повинна мати право звернутися до нотаріуса за забезпеченням доказу, оскільки недоліки законодавства України можуть негативно вплинути на її права.

Для нотаріусів є важливішим питання про способи та процедуру забезпечення доказів, яке регламентується даним законопроектом, що на практиці дозволить уникнути колізій та двозначного тлумачення, а також заповнить існуючі прогалини законодавства України.

Цал-Цалко Ю. Ю.

*к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу
НУ «Одеська юридична академія»*

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Виховання та підготовка до суспільного життя підростаючого покоління є важливим питанням сьогодення, оскільки зміна ідеології, роки економічної кризи, політична нестабільність не могли негативно не позначитись на наймолодших членах нашого суспільства. Звичайно, виховання дітей — це в першу чергу обов'язок їхніх батьків, але при цьому, держава не може залишатись байдужою, оскільки від якості такого виховання залежить її майбутнє. Тому держава, дотримуючись принципу суверенітету сім'ї, повинна забезпечити, щоб таке виховання здійснювалось в дусі поваги до прав та свобод інших осіб, любові до своєї сім'ї, свого народу, своєї Батьківщини, щоб батьки проявляли турботу про здоров'я, фізичний, духовний та моральний розвиток дитини, забезпечили отримання дитиною повної середньої освіти, підготували її до самостійного життя, як це передбачено статтею 150 Сімейного кодексу України.

Право дитини жити і виховуватися в сім'ї є одним з природних прав людини, визнаним Загальною Декларацією прав людини та Конвенцією ООН про права дитини. Виховання в сім'ї є першоджерелом розвитку особистості дитини. Законодавство України і міжнародні акти надають вищий пріоритет сімейній формі виховання дітей. Конституція України, Сімейний кодекс України, Закон України «Про охорону дитинства» гарантують дитині право на належне сімейне виховання, яке виникає в силу народження і з моменту народження.

Факт появи дітей у сім'ї, незалежно від правової підстави, має суттєве соціальне значення в житті сім'ї і несе для неї важливі правові та моральні наслідки. Виникає цілісна система відносин не тільки між батьками («прийомними батьками») і дитиною, а й між сім'єю і різними державними органами, установами та громадськими організаціями, що в свою чергу регулюються правом. Поява дитини в сім'ї істотно змінює моральну атмосферу в сім'ї, взаємини в ній і висуває на перше місце функцію виховання та формування особистості дитини, відповідно до вимог закону і моральних засад суспільства.

Виховання як соціальне поняття вживається у двох значеннях — морально-психологічному та правовому. У морально-психологічному, як впровадження певного світогляду, моралі і правил людського співіснування, розвиток особистісних якостей, фізичних властивостей дитини. У поняття «виховання» входить збереження і розвиток фізично і психічно здорової дитини, передача їй власного життєвого досвіду, звичок, створення нормальних побутових умов її життя. У процесі впливу на вихованця відносини по вихованню виступають вже як правові [1, с. 104].

Право на виховання — складне право, що включає в себе цілий комплекс заходів морального та правового характеру, що полягає в турботі про здоров'я дітей, їх психічний та інтелектуальний розвиток. Законодавство не містить переліку дій батьків, що становлять зміст права на виховання. Такі дії різноманітні, визначаються стосовно обставин і виражаються в духовному розвитку дітей, у формуванні їх особистості, у лікуванні дітей у разі їх хвороби тощо [2, с. 208].

Разом з тим, як зазначав Червоний Ю.С., право батьків самостійно обирати форми та методи виховання, як і будь-яке право, має свої межі [3, с. 378]. Відповідно до ч. 3 ст. 151 СК України батьки мають право обирати форми та методи виховання, крім тих, що суперечать закону та моральним засадам суспільства.

СК України також забороняє будь-які види експлуатації батьками своїх дітей, застосування ними фізичного покарання, а також інших видів покарань, що знищують людську гідність дітей. У разі зловживання права на виховання, батьки порушують закон і зобов'язані понести відповідальність. Залежно від вчиненого діяння батьки можуть нести сімейно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність [4, с. 392]. Таким чином, батьки несуть обов'язки як перед дітьми, так і перед суспільством і державою, що вимагає належного виконання батьківських прав, пов'язаних з вихованням дітей.

Право і обов'язок батьків і дітей на виховання носить взаємний характер і є двосторонніми правовідносинами. Праву батьків на виховання дітей, протистойть обов'язок дітей «зазнавати» виховання [5, с. 208]. Виконуючи обов'язки, передбачені сімейним законодавством України, батьки тим самим здійснюють своє право на особисте виховання дітей та забезпечують реалізацію права дитини на отримання належного сімейного виховання. Сутність батьківського права з виховання дитини полягає, насамперед, в активному його здійсненні шляхом виконання батьківських обов'язків. При цьому батьки не можуть здійснювати свої права і обов'язки всупереч інтересам дитини.

Поняття «інтереси дитини» охоплює широке коло правомочностей, якими діти наділені безпосередньо при народженні. Реалізуючи ці правомочності, батьки, в свою чергу, забезпечують інтереси дітей, задовольняючи їх потреби, які з віком можуть змінюватися. Іншими словами, інтереси дитини становить все те, що сприяє її становленню та розвитку. На думку Рясенцева В.А., під інтересами дитини слід розуміти її здоров'я, нормальний фізичний і психічний розвиток, виховання в ній таких якостей, які вимагаються від нового громадянина, а також створення належних матеріально-побутових умов життя [6, с. 153]. Нечаєва А.М., під інтересами дитини розуміє інтереси її правильного виховання, турботи про її фізичний розвиток та освіту, підготовку до суспільно-корисної праці, формування з неї гідного громадянина [7, с. 165]. Разом з тим, не варто забувати, що зміст зазначеного поняття постійно змінюється, залежно від віку та стану розвитку дітей, тому інтереси дитини не є строго певною категорією. Інтереси дітей повинні визначати загальну спрямованість діяльності батьків щодо здійснення своїх прав і обов'язків, пов'язаних з вихованням дітей.

Підсумовуючи, слід зауважити, що питання виховної ролі сім'ї були завжди актуальні для суспільства, незалежно від періоду

його розвитку або цільної ідеології. Роль і значення сім'ї у вихованні дітей незаперечна. Батьківське сімейне виховання неможливо замінити навіть самими вдосконаленими формами державного та суспільного виховання. Сімейний вплив на дітей є унікальним за інтенсивністю та результативністю, тому він здійснюється безперервно, одночасно охоплюючи всі сторони особистості, яка формується протягом багатьох років. Саме в родині дитина отримує перший життєвий досвід, робить перші спостереження і вчиться як себе вести в різних ситуаціях. У зв'язку з особливою виховною роллю сім'ї виникає питання про те, як зробити так, щоб максимізувати позитивне і звести до мінімуму негативний вплив сім'ї на виховання дитини.

Отже, право дитини жити і виховуватися в сім'ї є найважливішою умовою її гармонійного формування та розвитку, що відповідає її інтересам. Реалізація зазначеного права можлива завдяки гарантіям і правозахисним механізмам, що функціонують в державі. Провідне місце в забезпеченні прав і свобод належить безпосередньо судовій владі.

Література:

1. Д'ячкова Н.А. Поняття права на виховання // Проблеми законності. — 2003. — № 3. — С. 104-109.
2. Белякова А.М., Ворожейкин Е.М. Советское семейное право. — М.: Юридическая литература, 1973. — 303 с.
3. Кивалов С.В., Червоный Ю.С., Волосатый Г.С., Калитенко О.М. Семейное право Украины: Учебник / Под ред. Червоного Ю.С. — К.: Правова єдність, 2009. — 640 с.
4. Фурса С.Я. Семейный кодекс Украины: Научно-практический комментарий. — К.: КНТ, 2008. — 920 с.
5. Антокольская М.В. Семейное право. — М.: Юрист, 1999. — 336 с.
6. Рясенцев В.А. Советское семейное право. — М.: Юрид. литература, 1982. — 256 с.
7. Нечаева А.М. Семейное право. Курс лекций. — М.: Юридическая литература, 1989. — 258 с.